

Atatürk'ün İletişim Stratejisi ve Stratejik Hedefi Hakkında Bir Analiz

An Analysis of the Communication Strategies and the Strategic Objectives of Atatürk

Emel POYRAZ*

Özet

Atatürk'ün Türk tarihi içindeki yeri ve önemi çok özel bir alanı kapsamaktadır. Çünkü 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan 1918 Mondros Mütarekesi'ne kadar üç kıtadan geri çekilen bir milletin nihayet Sevr Antlaşması'yla yok edilme aşamasına ulaşıldığında, Türk tarih ve medeniyetinin ortaya çıkardığı yegane lider Mustafa Kemal Atatürk'tür. Adeta medeniyet ve kavimler mezarlığı olan Anadolu coğrafyasında Batılılar tarafından yok edilmek istenen bir milleti tekrar ayağa kaldıran ve imha edilmek istenen bir devleti yeniden çağın şartlarına göre kuran Mustafa Kemal Atatürk'ün dehası ve stratejisidir. Bu noktada Atatürk Türk devlet aklını, hafızasını ve Türk tarih geleneğini temsil etmektedir.

Atatürk bütün ulusal güç unsurlarını ortak bir hedefte birleştirip savaşa katma stratejisi ile Milli Mücadele'de üstünlük kazanmıştır. Bu bağlamda; Atatürk dönemi, Türk Milletinin tarihinde ve milli hafızasında çok önemli bir dönemeç noktasıdır. İşte Türk tarihi için bir ölüm kalım mücadelesi olan bu kritik dönemde Atatürk'ün liderliğinde tarihi bir gelenek olan teşkilatçılık, devlet kurma ve stratejik üstünlüğü ele geçirme özelliği yeniden gün yüzüne çıkmıştır. Dolayısıyla Atatürk'ün bu başarısının arkasındaki stratejinin bilinmesi hayati önem arz etmektedir. Bu çalışmamızda tarihsel bir devamlılıkla Atatürk'ün Türk Milleti ve devleti için kullandığı iletişim stratejisi ve varmak istediği stratejik hedefi hakkında bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Batı Propagandası, Böl ve Yönet Stratejisi, Kamuyu, Stratejik İletişim.

* Yrd.Doç.Dr. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Öğretim Üyesi, emel.poyraz@marmara.edu.tr

Abstract

Atatürk (The Father of the Turks) occupies a very significant and peculiar domain in Turkish history. He owes his place to being the sole world leader that the Turkish history and civilization is proud to have produced in the period starting from the Treaty of Kuchuk-Kaynarji (1774) until the Mudros Armistice (1918) when the Turkish nation completed the process of losing its domination of the three continents. Mustafa Kemal Atatürk, with his strategic genius, helped and urged the Turkish nation, whom the Western powers tried to bury into the pages of Anatolian history that became a cemetery for numerous nations and civilizations, to rise and re-establish itself in the wake of total destruction according to the needs of the modern times. Mustafa Kemal Atatürk's strategy and genius re-established a state, intended to be disposed by Westerners, in accordance with the terms of the age. In this historical context, Atatürk is the primary symbol of Turkish *raison d'état* and Turkish historical memory and tradition. Atatürk rose to prominence and achieved victory in the Turkish War of Independence by uniting all the factors of national power at a common goal and leading them to defend the nation in the lethal struggle for their destiny. Therefore, the Atatürk Era can be considered a very significant turning point in the history of Turkish nation and for their national memory. At this critical junction of history, Atatürk revived the organizational, state-building and strategic capacities of the Turkish nation, which have been peculiar features of Turkish historical tradition. For this reason, it is of undoubted significance to analyze the strategic factors behind the success of Atatürk. This study aims to analyze and evaluate the communication strategies and the strategic goals Atatürk utilized for the Turkish nation and state in a historical continuity approach.

Keywords: Atatürk, Western Propaganda, the Divide-and-Rule Strategy, Public Opinion, Strategic Communication.

Giriş

Tanzimat'tan önce başlayan dahili gelişmelerin, Jön Türk hareketleriyle büyük bir ivme kazanan olayların ve Avrupa ile olan siyasi-askeri münasebetlerin kuruluşunu kaçınılmaz hale getirdiği milli Türk devleti; Atatürk'ün liderliğinde, siyasi, sosyal ve iktisadi alanlarda yeniden teşkilatlanmak zorunda kalmıştı. Türkler, tarihi gelenekleri olan teşkilatçılık ve devlet kurma yetenekleri sayesinde içine düştükleri bu badireden çıkmayı bizzat Atatürk'ün şahsında şekillenen stratejik taktiklerle başarmışlardı. Kendilerinden sayıca üstün düşman kuvvetleri karşısında teşkilatlanarak stratejik üstünlüğü ele geçirmişler ve başarılarına gelen bu beladan tarihin bir tekrerrüü olarak kurtulmayı başarmışlardı.

XIX. yüzyılın son çeyreğinde ve XX. yüzyılın ilk on yılında Türkiye'de olup bitenler yalnızca son Osmanlıları değil, onların halefleri Türkiye Cumhuriyeti ku-

rucularını hatta bugünkü siyasi coğrafyayı da ilgilendiren olayları kapsamaktadır. Jön Türk İhtilallerine ve döneme zemin hazırlayan olaylar Balkanları, Arapları ve İstanbul'dan çok uzaklarda yaşayan halkları da etkilemişti. Fransız ihtilalinin etkisi ve Batının propaganda faaliyetleri ile batı milliyetçiliği fikirlerinin dünyanın batılı olmayan bölümlerine de yayılması sağlanmış, buralarda yeni siyasal kurumsallaşmalara yol açmıştı. Aynı zamanda bu ülkelerdeki liderlerin bu akımları benimsemek yolunda karşılaştıkları direnmeler, iç ve dış dinamikler; siyasi, sosyal ve kültürel olayları da tetiklemişti. Hepsinden önemlisi bütün bu olayların, karmaşık ve derin boyutları olan uluslararası sorunlar ortamında gelişmesidir (Ernest Edmondson Ramsaur, 2007:13).

Yani Türkiye(Osmanlı)İmparatorluğu'nun iç meselesi gibi görünen olayların aslında her birinin uluslararası boyutunun olması gibi tarihi bir olguyla karşılaşmaktayız. Bu bağlamda Ermeni meselesi ve Kürtçülük gibi sorunlarda, esasında küresel oyuncuların bazen sahne gerisinde, bazen de bizzat olayların tam ortasında olduklarını görmekteyiz. İşte, dünya tarihindeki son imparatorluğun sömürgeciler tarafından nasıl yıkıldığı ve onun kalıntılarında Türk ulus devletinin nasıl doğduğu çeşitli yönleriyle derinlemesine incelenmesi gereken hayati konulardır. Oldukça çalkantılı ve sancılı olan İmparatorluktan ulus devlete geçiş süreci de, hala önemli etki ve tepkileriyle devam etmekle olan bir süreçtir.

Dönemi şekillendiren tüm olayların böylesine tuhaf ve yaşananlardan ders alınması gerekli bir konjonktürün içinde gerçekleşmesi tarihi olgusu, bugünde ibretle incelenmesi gereken konulardır. Dolayısıyla biz bu çalışmamızda tarihsel bir derinlikle Cumhuriyetin kurulduğu tarihi zemini, çağdaşlaşma bağlamındaki tarihi devamlılığı Atatürk'ün kullandığı iletişim stratejisi ve taktik manevraları ele alarak başarısının arkasındaki sırları irdeleyeceğiz.

Cumhuriyetin Kurulduğu Tarihi Zemin

Bilindiği gibi 1878 Berlin Kongresi ile başlayan, I. Dünya Savaşı içinde yapılan bir dizi gizli anlaşmalar ile şekillenen Osmanlı Türkiyesi' nin paylaşım planı İmparatorluğun önüne Sevr Barış Antlaşması olarak konulmuştu. Daha I. Dünya Savaşı sürerken, İtilaf Devletleri arasında gizlice, Osmanlı toprakları üzerinde Anadolu'nun ve Orta Doğu'nun paylaşılması ile ilgili Sykes Picot Antlaşması, Saint Jean de Maurienne Antlaşması ve Balfour Deklarasyonu yapılmıştı (Murat Sarıca, 1983:257-260).

I. Dünya Savaşı'nı bitiren diğer barış antlaşmalarının aksine Sevr, Türkleri Avrupadan hatta Anadolu'dan da sonsuza dek kovmak mantığıyla şekillenmiş ve Osmanlı'yı Avrupadan tamamen silmek amacını gütmüştü (Baskın Oran, 2002 : 137). Bu durumu, en iyi ifade eden zamanın Düyunu-u Umumiye Başkanı Sir Adam Block erken bir tarihte daha 1914 yılında şöyle der: *"Almanya kazanırsa, Alman sömürgesi olacaksınız; İngiltere kazanırsa mahvoldunuz!* (Doğan

Avcıoğlu,1998: 33). İngiliz başbakanı Lloyd George'un sadece şu sözleri bile bu öngörülerini doğrulamaktadır: “*Sulh şartları ilan edilince zaten Türklerin deliliklerinden, kötülüklerinden, cinayetlerinden dolayı ne kadar ağır cezalara çarptırılacakları görülecektir... Cezalar, onların en büyük düşmanlarını bile kafi derecede tatmin edecek kadar müthiştir* (Tarık Zafer Tunaya, 2002: 255).

Başta İngiltere olmak üzere Avrupalı devletler, kendi aralarında yaptıkları gizli anlaşmalar neticesinde masa başında cetvellerle çizilen paylaşım planlarına uygun politikalar takip etmişlerdi. Avrupa'nın emperyalist devletlerinin stratejilerine göre; etnik ve dini temelli parselasyonlarla Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarının parçalanması ve parçalanmış bölgelerde yeni devletlerin kurulması ya da bu bölgelerin dolaylı idare altına alınmasıyla Doğu Sorunu çözülecekti (A.Öner Pehlivanoglu, 2005: 17).

Bu tarihi planda Avrupalı devletlerin hiç hesaba katmadığı şey ise, Mustafa Kemal liderliğinde yürütülecek olan Türk Kurtuluş Savaşı olmuştur. **Türk milletinin manevi gücü ve medeniyetine olan bağlılığı Avrupalıların tüm hesaplarını alt üst etmiştir. Zaten bundan büyük bir ders çıkararak Avrupalılar, Türkiye üzerine kurdukları senaryolar da bu unsuru dikkate almak zorunda kalacak ve tüm güçleriyle bunu yıpratmaya veya yok etmeye çalışacaklardı.** Avrupa'nın Türkiye'yi kontrol altına alma ve ondan faydalanma politikaları ile stratejik olarak sınırlandırılması konularını çok iyi analiz eden Mustafa Kemal öncelikle şöyle bir strateji uygulamayı uygun buldu: Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra 13 Kasım 1918'de İstanbul'a dönen Mustafa Kemal, burada altı ay kalıp çeşitli temaslarda bulunduktan sonra, İstanbul'dan yapılabilecek bir şey kalmadığını görmüş, bir plan dahilinde buradan ayrılarak 15 Mayıs 1919'da Samsun'a hareket etmişti. Öncelikle, ülkenin kurtuluşu için olağanüstü yetkilerle Anadolu'ya geçmeyi ve zaten başlamış olan yerel milli direnişi her türlü unsur kullanılarak planlamayı hedeflemişti. Böylece, Kuvayı Milliye hareketinin liderliğini ele aldı.

Oldukça çalkantılı bir dönem olan İmparatorluktan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş köprüsünü oluşturan dönemde yaşananlar taktik manevralara sahne olmuştu. TBMM dönemi ve öncesindeki Mütarekeden TBMM'nin açılmasına kadar olan hazırlanma ve mayalanma aşaması da denilen dönem, önemli siyasi ve taktik manevralarla ilerlemiştir. Burada Atatürk'ün müthiş stratejisi ve kamuoyu oluşturma faaliyetlerini görmekteyiz.

Atatürk, kamuoyu ve basını birinci derecede önemli görmüş, basının milli olması gerekliliği üzerinde durarak *milli egemenlik ve temsili hükümet fikrinin* yayılması ve yükselmesi için çalışmalar yapmıştır. Sağlıklı bir kamuoyu oluşturmada; basın ve toplantı hürriyetinin mutlaka olması ve görüşleri eleştirme sahasının ve kanallarının açık olması gerekliliği üzerinde hassasiyetle durmuştur. Basının milletin genel sesi olduğu, kamuoyu sağlanması yönünde adeta bir okul ve yol gös-

terici olduğu, basın hürriyetinden doğacak kötülüklerin önlenmesi için alınacak tedbirlerin en önemli ve etkilisinin sosyal bünyede yaratılacak manevi sağlık ve olgunluk direnciyle basın hürriyetinin yine kendisinin olması gerektiğini düşünmüştür (İhsan Pekel, 2005:195).

Kongre iktidarları dönemi; bağımsızlık, ulusallık ve demokrasi kavramlarının iç içe geçmesine, bunlardan her birinin öbürünü zorunlu kılmasına yol açmıştı (Bülent Tanör, 2002: 369). Türkiye’de devlet ve iktidar mücadelesinin oldukça yoğun yaşandığı, 1918-1920 yılları arasındaki çalkantılı dönemi analitik bir bakış açısıyla ele alan Mustafa Kemal, iletişim stratejisi ve dehasıyla rakipleri arasından sıyrılmayı başarmış, hareketin liderliğini ele geçirmişti. Böylece, sömürgeci Avrupa’nın emperyalist saldırılarına karşı Milli Türk Kurtuluş Savaşı’nı örgütleyecek ve Türk Milleti’ni yeniden ayağa kaldırıp başarıya ulaşmasını sağlayacaktır.

Bu noktada, günümüzde başta Irak olmak üzere bölgemizde yaşananlar aklımıza geldiğinde şu hususlara dikkat çekmekte fayda vardır: Irak gibi milli kültüre sahip olmayan ve bu nedenle de parçalanmış ülkelerin makus talihi emperyalizmin küresel senaryolarına konu olmaktadır. Bilindiği gibi Irak, I. Dünya Savaşı’nın ardından Batılılar tarafından Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasından sonra, emperyalist sömürgeci İngiltere ve Fransa arasındaki gizli Skyes-Picot Anlaşması’na göre cetvellerle hesaplanarak kurulmuştu. Ama ortada bir “Irak Milleti” ve doğal olarak da bir “Irak Milli Kültürü” yoktu, hiç bir zaman da oluşmadı. Bu nedenle de Irak, Körfez Savaşı’nın doğurduğu siyasi istikrarsızlığın sonucunda bir anda parçalanma sürecine girdi. *Böl ve yönet stratejisiyle* etnik, dini ve mezhepsel temelde bölünüp, Batılılar için kolay yutulur veya yönetilebilir parçalar haline geldi. Irak örneğine karşılık, Türkiye örneğine ilaveten, öteki uçta Almanya ve Japonya örneklerini de görebiliriz. II. Dünya Savaşı’ndan enkaz halinde çıkan bu ülkeler, milli kültürlerinin ve millet olma bilinçlerinin gücü sayesinde kısa sürede toparlanarak ciddi birer dünya gücü haline geldiler. Türk milleti de tarihinden ve milli kültüründen aldığı güçle bu zorlu ölüm-kalım mücadelesini Atatürk’ün liderliğinde teşkilatlanarak stratejik üstünlüğü ele geçirmişler, davalarında başarıya ulaşmışlardı. Nitekim sömürgeci devletlerin, Anadolu’nun parçalanması ve paylaşım planını bozan Mustafa Kemal ve Türk ulusu; milli mücadeleyi, kurtuluş ve yeniden kuruluşu başarmıştır. Batılılar da kendileri için büyük tarihi bir hezimet olan bu durumu, Lozan Barış Antlaşması ile kabul etmek zorunda kalmışlardı. Bundan sonra kendi iç meselelerine dönen Batı dünyası, bu yenilgiyi hiç bir zaman unutmamış, fırsat buldukça da Lozan’ı delmek ve yok etmek için uğraşmışlardır. Nitekim günümüzde dahi, Batının Türkiye üzerine kurulan küresel ve bölgesel politikalarında ve uygulamalarında bu algılamalarının yansımalarını görmekteyiz.

Doğu Sorunu (Şark Meselesi) Çözöldü mü?

Bilindiği gibi Doğu Sorunu veya Şark Meselesi tabiri, ilk defa 1815 Viyana Kongresi’nde Rus delegasyonu tarafından kullanılmış ve daha sonra çeşitli ma-

nalarda olmak üzere Türkiye İmparatorluğu ile ilgili konularda diplomatlar tarafından da tercih edilmişti (Eric J. Hobsbawn, 1987: 128). Siyasetçiler ve tarihçiler tarafından bugüne kadar çeşitli şekillerde tariflendirilen Doğu Sorunu veya Şark Meselesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamaya başlamasıyla birlikte, Avrupa devletlerinin onun toprakları üzerinde giriştikleri üstünlük ve pay alma yarışına, bazı batılı yazarlar tarafından verilen addır. Bu küresel yarış, aynı zamanda, özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısında, Emperyalist devletlerin, bölgedeki, Avrupadaki ve dünyadaki üstünlük çekişmesinin ve rekabetinin de ayrılmaz bir parçasıydı.

Dönemin İngiliz politikasına da uygun olarak; XIX. yüzyılın birinci yarısında Şark Meselesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünün korunması, aynı yüzyılın ikinci yarısında Türklerin Avrupadaki topraklarının paylaşılması, XX. yüzyılda ise İmparatorluğun bütün topraklarının paylaşılması manasında kullanılmıştı. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun iç ve dış siyasetinde buhranlı her olay Avrupalılarca Şark Meselesi adı altında incelenmiştir.

Son iki yüz yıl dünyanın bütün büyük devletlerini meşgul eden Şark Meselesi, küresel güç dengesinin tesisinde ve stratejilerin belirlenmesinde en mühim unsur olarak uluslararası entrikalara, kıskançlıklara ve pazarlıklara sebebiyet vermişti (Eric J. Hobsbawn, 1987: 303). XVIII.-XIX. yüzyıllarda uygulanmış olan güç dengesi politikası, Batı devletleri tarafından Avrupa sınırları dışına taşınmış, Anadolu ve Ortadoğu'da, Osmanlı toprakları üzerinde bir menfaat çatışmasına dönüşmüştü.

XIX. yüzyılın hemen başlarından itibaren büyük tehlikeler ve güçlüklerle karşı karşıya kalan Osmanlı Devleti, aynı yıllarda modern emperyalizm sürecine girmiş olan Avrupadan kaynaklanan çeşitli propaganda faaliyetlerinin de hedefinde olan bir devlettir. Siyasi Kürtçülük ve Ermeni meselesinde olduğu gibi, Avrupalılar tarafından sistematik olarak tasarlanan planlı, programlı, kendi küresel amaçlarına hizmet eden yıkıcı ve bölücü kampanyaların da konusuydu. Böylece İmparatorluk, Batılılar tarafından yönlendirilen, farklı kılıflardaki, etnik ve dini unsurların kışkırtılmasıyla ortaya çıkan ayaklanma ve bölünme tehlikesiyle de baş etmesi gerekiyordu. Çarlık Rusyası, Avusturya, İngiltere, Fransa gibi devrin büyük devletlerinin dünyanın önemli stratejik parçalarını ele geçirme yarışına giriştikleri bu dönemde, Osmanlı Türkiye'si de, Avrupa devletlerinin kendi içişlerine müdahalelerini önlemek için büyük çabalar sarf etmişti. Burada Osmanlı'nın kullandığı stratejinin seyri ise, emperyalist devletler arasındaki menfaat çatışmalarından faydalanmak şeklinde tecelli etti.

1839 Tanzimat ile 1856 Islahat Fermanları bu strateji üzerine temellendirilmişti. Bu fermanlar, Batının Osmanlı'nın içişlerine karışmasını önlemeye yönelik çabaların tipik özelliklerini yansıtmakla birlikte, bu tedbirler Batılı devletlerin müdahale amaçlarını ne ortadan kaldıramış, ne de geciktirebilmiştir. Çünkü bu

dönemdeki Şark Meselesi' nin eksenini; Osmanlı Devleti içerisindeki Hıristiyanları kurtarmak, Türkleri Avrupa'dan ve Balkanlar'dan atmak propagandası üzerine kurulmuştu. Batılı emperyalist devletler, XX. yüzyılın başlarına kadar Şark Meselesi çerçevesinde ortaya koydukları ve yönlendiricisi oldukları Yunan, Ermeni, Bulgar ve Lübnan-Suriye meselelerine, yine kendi emperyalist menfaatleri doğrultusunda bir çözüm getirmek istediklerinden, bu ve buna benzer meseleler, doğuşu ve gelişmesi bakımından sun'i özelliğini korumuştur. Başta imparatorluk dahilindeki gayrimüslim unsurlar, daha sonraları da asli unsurlar tahrik edilerek iç karışıklık çıkarılmış ve Osmanlı'nın parçalanma süreci hızlandırılmıştır. Burada yine Batının tipik "böl ve yönet stratejisi" ile karşılaşılıyor. XIX. yüzyılın sonuna doğru, milliyetçi hummaya yakalanma sırası bu kez İmparatorluğun bazı Müslüman unsurlarına gelir: önce Arnavutlar, sonra Araplar ve Kürtler, sonunda da Türkler (François Georgeon, 2006: 3).

Öte yandan; Avrupa'nın ilim ve teknik alanlarındaki başarıları, sanayi inkılabını gerçekleştirmesi ve sömürgecilik hareketlerine girişmesi Şark Meselesi' nin Batının lehinde çözümlenmesi konusunda büyük avantajlar sağlamıştır. Doğu toplumlarının ilim, teknik, düşünce ve ekonomik alandaki gerilemeleri ise Osmanlı aleyhine propaganda faaliyetlerinde Avrupa'nın ilerlemesini kolaylaştırmıştır.

XIX. yüzyıl başlarından itibaren, Avrupalı emperyalist devletlerin arasındaki güç dengesi, Osmanlı mirasına göre kurulmuş ve kurgulanmıştı. Bu yüzyılda Osmanlı Devleti'nin parçalanması ve doğunun topyekün sömürgeleştirilmesi hareketi olarak tebarüz etmiştir. Ancak Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki rekabet ve aslan payını kaptırmamak düşüncesi üzerine kurgulanan politikaları Osmanlı Devleti' nin ömrünü uzatmıştır. Yüzyılın ilk yarısında Rusya'nın sıcak denizlere inmek konusundaki hırslarının önüne, İngilizlerin Akdeniz'deki menfaatleri çıkmış; yüzyılın sonlarına doğru ise güçlenen Almanya'nın İngiltere ile sanayi, sömürgecilik ve pazar bulma alanındaki rekabeti Şark Meselesi' nin Batı'nın istediği tarzda çözümünü engellemiştir.

Bugün olduğu gibi Yakın ve Ortadoğu'nun yeniden yapılanmasına yönelik programlar, o dönemde de tamamen Osmanlı coğrafyası ekseninde şekillenmiştir. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yer aldığı ittifakın yenilmesi İngiltere, Fransa, İtalya vs. gibi Avrupa'nın önde gelen devletlerine Şark Meselesi' ni istedikleri gibi çözümlenmek konusunda büyük bir fırsat vermişti. Nitekim bu devletler daha savaş devam ederken kendi aralarında yaptıkları gizli antlaşmalarla Osmanlı topraklarını paylaşmışlardı.

I. Dünya Savaşı sonrasında başta Büyük Britanya İmparatorluğu olmak üzere İtilaf Devletleri, dünya haritasına kendi menfaatleri doğrultusunda şekil verecektir ki burada Türkleri kesin olarak yok etme söz konusudur. Daha sonraki dünyada baş gösterecek huzursuzluğun başlıca kaynağı olan bu zoraki sınır tespitleri, Türk Milletini de Lozan sınırları içine hapsedecektir (Abdulhaluk M.Çay, 1994: 22).

Müttefikler dünya kamuoyuna uyguladıkları propaganda ve kamuoyu oluşturma faaliyetleri ile pembe bir tablo çizmişlerdi. Ancak ABD Başkanı Wilson'un isteği üzerine, 10 Ocak 1917'de açıkladıkları savaş amaçlarında, Türkiye'ye karşı tutumlarını şöyle belirtirler:

“Müttefikler bencil çıkarları için döğüşmediklerinin bilinci içindedirler. Herşeyden önce halkların bağımsızlığını, hakkı ve insanlığı kurtarmak için döğüşmektedirler...Uygar dünya bilmektedir ki, Müttefiklerin savaş amaçları, herşeyden önce ve zorunlu olarak...Türklerin kanlı istidadına düşmüş halkların kurtarılmasını ve Avrupa uygarlığına kesinlikle yabancı olan Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa dışına atılmasını içerir (Doğan Avcıoğlu, 1998: 34).

Aynen günümüzdeki Wikileaks belgelerinin sızması gibi, savaş sırasında aralarındaki gizli anlaşmalarla oluşturulan amaçlar dünya kamuoyuna, Rusya'da iktidara gelen Bolşevikler tarafından sızdırılır. 1917 yılında Bolşevikler tarafından yayınlanan gizli anlaşmaların ifşa edilmesiyle bu emperyalist plan ayrıntılarıyla duyurulur. İngiltere'nin ön planda rol oynadığı bu gizli anlaşmalarla (1915-1916-1917); İstanbul bölgesi ile Trabzon, Erzurum, Van bölgesi Ruslara; Antalya-İzmir bölgesi İtalyanlara bırakılacağı, İtalyanlara ayrıca Batı Anadolu'da geniş bir nüfuz bölgesi verileceği planlanmıştır. Fransızlar, Adana, Sivas ve Güney Doğu Anadolu'ya yerleştirilecek; Irak, Suriye, Arabistan ise İngiltere ve Fransa arasında paylaşılacaktır. Müslümanların halifeliği bile Türkiye'den alınıp kurulacak Arap devletleri arasında yürütülen İngiliz propagandasıyla Şerif Hüseyin'e verileceği vaat edilmiştir. Geriye, başkenti Konya yada Bursa olacak ufacık ve fakir bir Türkiye kalacak gözükmemektedir. Fakat İtilaf Devletleri tarafından desteklenen Ermenistan, Kürdistan, Rum Pontus Devletleri kurma çabaları ve Yunanistan'ın genişleme planları, bu ufacık Türk Devleti'ne dahi yaşama olanağı bırakmayacak gibidir. İşte Türk tarihi için bir ölüm kalım mücadelesi olan **bu kritik dönemeçte tarihi bir gelenek olan teşkilatçılık, devlet kurma ve stratejik üstünlüğü ele geçirme** özelliği yeniden gün yüzüne çıkacak ve Türkleri içine düştükleri bu ateş çemberinden ve beladan kurtaracaktır.

Üstünlüğü Ele Geçirme Stratejisi

Bilindiği gibi Türkler tarih sahnesine ilk çıktıklarından beri ordu ve eğitime büyük özen göstermişlerdi. Bu askeri zeka üstünlüğü Türklerin tarihte devletler ve imparatorluklar kurmasını sağlamıştır. Bilinen 5000 yıllık Türk tarihinin çoğu sıcak çatışma, güç mücadelesi, rekabet ve paylaşım içerisinde geçmiştir. Milletleri dost ya da düşman yapan yaşadıkları coğrafyalardır. Türkler de yaşadıkları zorlu coğrafyalarda kaderleriyle baş başa kalmışlar, adeta kavimler ve medeniyetler mezarlığı olan bu coğrafyalarda kimliklerini muhafaza ederek hayatta kalmayı başarmışlardır. Hatta dünya tarihine yön veren büyük imparatorluklar kurmuşlardır. Neticede Türkler medeniyet taşıyıcısı ve kurucusu bir millettir. Türklerin taktik ve

stratejik esasları başarıyla uygulamaları düşmanlarıyla aralarında aleyhlerine sayısal dengesizlik olmasına rağmen kendilerini başarıya götürmüştür. Teşkilatçılık, eğitim ve disipline verilen önem ve erken dönemden beri kullanılan süvariler ve silah kullanma maharetinin üst düzeyde oluşu, Türklerin stratejik üstünlüklerinin yanında yetenek olarak da üstün olmasını sağlamıştır. Orta Asya'da Teoman ve Oğuz Han dönemlerinde Türk boyları arasında birliğin sağlanmasının ardından Türkler, rakipleri Çinlilere karşı yanıtma, oyalama ve baskın taktikleri kullanmışlardır. Bu tarihi geleneğin ve mirasın devamı olarak **Atatürk'te de, Milli Mücadele boyunca düşmanlarına karşı yanıtma, oyalama, hedef saptırma gibi askeri ve siyasi stratejik oyunlar ve manevralar görmekteyiz.**

Mete Han döneminde Türkler kendilerinden sayıca çok daha üstün olan Çinlilerin ordularının hatları arasını keserek düşmanın birbiriyle iletişimine ve koordinasyonuna izin vermeden rakiplerini yenmişlerdi. Selçuklu dönemlerinde de ordu eğitimini sağlayan okullar üstünlüğü Türklerin eline geçirmekteydi. Selçuklular savaş hilelerini de çok doğru uygulamaktaydılar. Osmanlı ise daimi ordu sistemi ile en baştan muadili beyliklere üstün gelmiştir. Avrupadaki fetihler için gereken askerler, ağırlıklı olarak gayrimüslim ailelerin çocuklarından yetişen Yeniçeriler ile sağlanmıştır. Hem cephede hem de geri hizmet birliklerindeki çeşitlilik Osmanlı ordusunu uzun süre Avrupa'ya karşı üstün kılmıştır.

Türklerin stratejik ve taktik düşünceleri olan; düşmanın en büyük grubu üzerinde üstünlük kurmak, üstün manevra yeteneğini kullanarak baskın yapmak, kuşatma ve çevirme taktikleri, suni geri çevirmelerin ardından imha taktiği (Turan Taktiği) ve stratejik çekilme ve karşı taarruzu, Atatürk'ün emriyle Sakarya Savaşında ve Büyük Taarruz' da da görmekteyiz. Atatürk'ün en önemli özelliklerinden biri de mesela Yunan Orduları Başkomutanı ordusunu cephe gerisinden İzmir'den yönetirken, Atatürk'ün bizzat ordunun başında bulunması ve askerlerine moral vermesidir (Sait Yılmaz, 2012: 1-2).

Türklerin geleneksel olarak tarih boyunca kullandıkları ve başarılı oldukları taktikleri risk alarak Atatürk'ün de kullandığını görmekteyiz. İşte Atatürk döneminde de, sayıca ve teknolojik olarak üstün olan düşman kuvvetleri üzerinde üstünlük sağlanması taktiğinin ve stratejisinin çeşitli siyasi ve askeri örnekleriyle dolu olduğunu görmekteyiz. Milli Mücadele Atatürk'ün Samsun'a ayak basmasından tutun da Erzurum Kongresi'ne, Sakarya Meydan Muharebesinden, Londra Konferansı'na, Lozan'a, Hatay'a vs... gibi çeşitli diplomatik ve askeri manevralar ve Türk tarih geleneğinin en yakın örnekleriyle doludur. **Bu noktada Atatürk Türk devlet aklını, hafızasını ve Türk tarih geleneğini temsil etmektedir.** Ayrıca Atatürk'ün başarısının arkasındaki diğer önemli bir husus ta; bütün ulusal güç unsurlarını savaşa katma stratejisi ile Milli Mücadele'de üstünlük kazanmasıdır.

Sayırsız başarılı örneklere ve çalışmalara imza atan Mustafa Kemal ve Milli Mücadeleyi yürüten kadrolar, halkın aydınlatılması ve olup bitenlerin farkında

olunması için basına çok önem vermişlerdi. Nitekim, daha TBMM açılmadan 17 gün önce Ankara'da Anadolu Ajansı kurulmuştu. Böylece, Atatürk'ün liderliğinde Kuva-yı Milliye'nin ileri gelenleri, milli davanın birinci elden tüm yurda ve dünyaya doğru olarak ulaştırılabilmesi amacıyla, 6 Nisan 1920'de Anadolu Ajansı'nı kurarak kendilerini destekleyen bir kamuoyunun oluşmasına imkan sağlamışlardı. Yapılanların hem ulusal hem de uluslararası kamuoyuna duyurulmasıyla bir anlamda davalarının meşruiyeti artmış ve haklı davalarına giderek yükselen bir sempati oluşturulmuştu. Mesela; Anadolu Ajansı'nın Milli Mücadele'ye ait bilgileri dünyaya ulaştırmaya başlamasının ardından dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan Müslümanların Türklere maddi ve manevi desteğinde de büyük artış olmuştu. Milli Mücadele'yi, kurtuluş ve kuruluşu finanse etmek için gerekli olan kaynaklar her türlü unsur kullanılarak sağlanmaya çalışıldı. Örneğin Başkomutan ordunun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için halkı maddi ve manevi bütün kaynaklarıyla Milli Mücadele'ye katılmaya çağıran Tekalif-i Milliye Emirleri' ni yayınladı. Bu emirlerin uygulanışı, Türk halkının Milli Mücadele'de gösterdiği önemli bir dayanışma örneğidir. Bu dayanışma, Türk Milleti'nin birlik ve beraberliğini daha da artırmış, birleştirmiş ve tek hedefte kilitlemiştir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda, devrim sürecinde ve kalkınma hamlelerinde bütün bunlar öncü rolü üstlenmişlerdir.

Türk Milleti 1911 Trablusgarb Savaşı'ndan 9 Eylül 1922 yılına kadar onbir yıl cepheden cepheye koşmak, binlerce evladını kaybetmek, mevcut kaynaklarını tüketmek durumuyla karşı karşıya kalmıştı. Öyle ki, İstiklal Savaşı kazanılıp, zaferin ardından genç Türkiye Cumhuriyeti yükseldiğinde, her bakımdan harap edilmiş, kaynakları tüketilmiş bir yurt ile perişan, yorgun imparatorluk bakiyesi bir toplum, yeni devlete temel oluşturmuştu. Cumhuriyet Türkiye'si' nin öncelikli hedefi ülkeyi kalkındırmak, fakir milleti kendine yeterli hale getirmek ve devlet olarak varlığını sürdürmektir. Dolayısıyla, Türk Devleti, yakın çevresinden başlayarak en uzak ülkelere kadar bir dostluk politikası ve iletişim stratejisi takip etmiştir.

Ancak Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Batılı sömürgeci devletler, henüz emekleme safhasındaki Cumhuriyetin zaafalarını da kendi çıkarları için değerlendirmişti. Ortadoğu'daki bir takım menfaatlerini sürdürebilmek için geleneksel sömürgeci-empyralist politikalarını uygulamakta gecikmemişlerdi. Avrupalı empyralist devletlerin XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu tebaası olan Hıristiyan unsurları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme stratejileri ve İmparatorluktan koparma politikaları başarıyla uygulanmıştı. Aynı strateji bu defa, yeni devletin sınırları içinde, İstiklal Savaşı'nı kazanan bu toprağın evlatlarını, özellikle Kürtler kışkırtılmak suretiyle, birbirine düşürmek şeklinde ortaya çıkmıştır (Yaşar Kalafat, 2003: 22-23).

Atatürk'ün Makus Talihin Önüne Geçmesi

Bir strateji dehası olarak Atatürk, Osmanlı İmparatorluğu'nun çok milletli yapısıyla dağılmaya mahkum olduğunu, olaylar içinde yaşayarak acı tecrübelerle

görmüştü. Siyasi gelişmeleri çok yakından takip eden bir kurmay olarak Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkarken hangi güçlere dayanacağını analizini de yapmıştı: *Hareketin meşruiyet temeli "hakimiyet-i milliye" olacaktı* (Taha Akyol, 2008: 29). Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu'nun temel unsurunu oluşturduğu halde, yok olmaya doğru sürüklenen ve başka seçeneği de kalmayan Türklerin artık çağın gereği olarak kendi milli devletlerini kurmaları gerektiği inancıyla hareket etti. Milli devlet anlayışı, dışa olduğu kadar, içerideki fiilen çökmüş meşruti saltanatın politikasına karşı da bir duruşun ve mücadelenin sonucu olarak şekillenmiştir. Mustafa Kemal, bir taraftan Türk ülkesini paylaşan düşmanlarla savaşırken, öte yandan da milli egemenlik, tam bağımsızlık, Türklük gibi milli devlet anlayışı fikrini yaymaya çalışmış, bunun mücadelesini veren bir iletişim stratejisi izlemiştir. Bu istilacılara karşı girişilen mücadele kadar zor olmuş, çetin direnişlerle karşılaşmıştır (Mahmut Goloğlu,2007: 25).

Atatürk'te Anadolu'da başlayan Kuvayı Milliye Hareketini adım adım Havza Mitingi'nden başlayarak örgütlemiş, milli harekete Amasya Tamimi, Erzurum ve Sivas Kongreleri' yle büyük bir ivme kazandırmıştı. Böylece, TBMM'nin açılmasına ve Düzenli Milli Ordu'nun kurulmasına giden yolun taşları döşenmişti. Neticede Milli Direniş, tek elde toplanarak merkezileştirilmiş ve örgütlenmişti. Mustafa Kemal, milletin tüm unsurlarını ve gücünü ortak bir hedefte birleştirme ve bütünlleştirme stratejisiyle başarıya ulaşılmasını sağlamıştır. Böylece Atatürk, kendi döneminin dinamiklerinden yararlanarak dünya tarihinde ilk ulusal kurtuluş savaşını gerçekleştirmiştir. Milli Mücadele ve demokrasi süreci tabiri yerindeyse at başı yürümüştür. Aslında yeni kurulan devlet demokratik bir yöntemle kuruluyordu. Yerel kongrelerden sonra bir ulusal meclisin oluşması, basın ve yayının desteklenmesi, kamuoyu oluşturma faaliyetleri savaş koşullarında bile demokrasi ve meşruiyet arayışlarının açık bir göstergesidir. Çeşitli kesimlerin katıldığı mozaik görünümlü meclis büyük dönüşümü sağlayan birçok dinamiği içinde barındırıyordu. Devletin kuruluşu meclis ile beraber yapıldığı için, Türkiye Cumhuriyeti'nin militarist değil, sivil ve bürokratik bir karakterde olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra da, devletin milli yapısını güçlendirici yönde çalışan Atatürk, Türklük bilincini geliştirmek için genel olarak kültür, özel olarak da tarih ve dil konularına ayrı bir önem vermekteydi. Tarih, Atatürk'ün toplumsal olayları değerlendirmesinde ve dünya görüşünde önemli bir yer tutmuştur. O'nun tarih bilgisi, olayları tarihsel gelişimi içerisinde görece ve değerlendirebilecek bir tarih kültürüne dönüştüğü gibi, Türk tarihini gerçek boyutları ve içeriği ile ortaya çıkarmayı amaç edinen tarih çalışmalarına yol açmıştır (Hikmet Özdemir, 2006: 90).

Tarihi Devamlılık

Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşunu hazırlayan olaylar, kendine has tarihi, sosyal ve kültürel bir devamlılık içinde şekillenerek, İttihat ve Terakki Devrinde

(1913-1918) daha olgun bir safhaya ulaşmıştı. Durumun daha iyi anlaşılması için milli devlet ve milliyetçilik gelişmelerinin iki ana çerçeve içinde teşekkül ettiğini belirtmek gerekir. Birinci çerçeve dil ve din çerçevesidir. Dil devamlılığı, Türkleri tarihin çok eski devirlerinde büyük medeniyetler yaratmış Göktürklerle ve onların seleflerine dayandırırken; din ise, onlara yeni bir benlik ve kimlik veren İslam medeniyetine bağlamaktadır. Türkler, İbn-i Tulun'dan Atatürk'e kadar, İslam medeniyetine yaptıkları hayati katkılarla, bu medeniyete hususi bir şekil ve mana vermişlerdir. İkinci çerçeve Osmanlı çerçevesidir ki buna tarihi, siyasi-sosyal çerçeve demek daha uygun olur. Dil ve din çerçevesi ile siyasi ve sosyal (Osmanlı) çerçevesi birçok noktada birbirini tamamlamaktadır (Kemal Karpat, 1988: 376-377).

Tarihi, sosyal ve kültürel bakımlardan bir devamlılık olmasına rağmen, Osmanlı Türkiye'si ve Cumhuriyet Türkiye'si, siyasi bakımdan birbirinden ayrılmıştır, yani rejimi değişmiştir.

Siyasal iletişim açısından; Lozan Andlaşması, Türkiye Cumhuriyeti'nin toprak esası üzerine kurulmuş bir devlet haline gelişinin tescilidir. Uluslararası hukukta tanınarak taraflar arasında kabul edilen Lozan Antlaşması, Misak-ı Milli' nin diğer milletlerce de tasdik edilmesinin bir göstergesidir. Türkiye Cumhuriyeti sınırları belli, kendine has kültürel ve milli özellikleri olan imparatorluk bakiyesi bir toplumla çağın da gereği olarak *milli bir Türk devleti* olarak kurulmuş ve tüm dünyaya ilan edilmişti. Böylece, Cumhuriyet Türkiye'si İslam Dünyasında yeni bir devlet tipi şeklinde ortaya çıkmıştır. Kemal Karpat'ın yorumuna göre, bu gelişme, bazılarının zannettiği gibi, İslami ümmet kavramını yok etmemiş, bilakis bu mefhumu yeni temeller kazandırmıştır. Ümmet kavramı millileşmiş, millet ile toprak birbirinden ayrılmayan bir bütün haline gelmiştir (Kemal Karpat, 1988: 393). Esasında Cumhuriyeti kuranlar, rejimi hem deneyimlerinden hem de bilimsel çalışmalarından yola çıkarak sağlam temeller üzerine inşa etmişlerdi. İmparatorluktan ulus devlete geçerken Misak-ı Milli' ye dayanan milliyetçi bir anlayış ve iletişim stratejisi söz konusudur.

Böylece iletişim stratejisi açısından; Milli Misak ve Lozan Antlaşması modern Türk devletinin kuruluş vesikaları olmuş, Cumhuriyet'in ilanı ile her şeyden evvel, kurulan bu yeni devletin bir milli Türk devleti olduğu ve devlet kültürünün, Türk benliği ve Türk gelenekleri üzerine inşa edilmesi gerektiği belirtilmiş ve bunun programı uygulanmıştı. Aslında esas mesele, mazisi ve ananeleri çok eskiye dayanan Türklüğe nasıl milli ve modern bir siyasi veche verileceği yani Türk toplumunun nasıl yeni bir siyasi teşkilatlanmaya tabi tutulacağıydı. Esasında genç Cumhuriyet'in karşılaştığı güçlükler görüldüğünden çok daha zor ve karmaşık olmuştur. Zira, Türkler Müslüman ve Asya menşeli bir toplum olarak daha radikal bir şekilde, Batı usulünde siyasi teşkilatlanma gayretine girmişti (Kemal Karpat,1988: 392). Zaten yaşanan bütün sorunlar da buradan kaynaklanacaktır. Atatürk'ün modernleşme çabaları özellikle O'nun ölümünden sonra, batılılaşma

veya Avrupalılaşıma olarak algılanacak ve bunun propagandası yapılacaktır. Nitekim olmayan sanal bir Atatürkçülük yaratılarak Atatürk yıpratılmış ve O'nun adı kullanılarak psikolojik savaş teknikleriyle Atatürk'le alakası olmayan uygulamalara kılıf uydurulmuştur.

Çağdaşılaşma Zemininde Tarihi Devamlılık ve Cumhuriyetin Tarihi Temelleri

İktisadi bakımdan gelişmiş emperyalist Batılı ülkelerin doğrudan veya dolaylı saldırılarına maruz kalan Osmanlı Türkiyesi, modernleşme süreciyle ayakta kalma mücadelesi vermiş, ayakta kalabilme süresi uzadıkça da Atatürk'ün de içinde bulunduğu sonraki nesillerin direniş gücü artmıştı. Türkiyede yaşanan ümitsizliğin Türklere tarafından ilk defa yaşanmıyor gerçeğinden hareketle, daha önce yaşanan bütün iktisadi ve siyasi baskı yöntemlerinin bugünküyle birebir benzerlikler taşıdığını belirtmek gerekir. Özellikle, Osmanlı'nın son döneminde yaşanan iktisadi, siyasi gelişmeleri okurken güncel olayları okuyor hissine kapılmak bile mümkündür (Vahdettin Engin, 2007 :13).

Tarihin zorlaması sonucunda Milli Mücadele Dönemi; tam bağımsızlık, milli egemenlik ve Türkçülük temelinde şekillenerek milli devlet yapılanmasıyla siyasi tarihimizin önemli dönemeçlerinden birini oluşturmuştur. Modern anlamda III. Selim'le başlayan Türk modernleşme hareketleri, II. Mahmut'la büyük bir ivme kazanmış, II. Abdülhamid döneminde zirveye ulaşmıştı. Aynı çizginin daha radikal bir hal alıp millileşerek devamını ve tepe noktasını Mustafa Kemal'de görüyoruz. Ancak, İttihat ve Terakki'nin II. Meşrutiyet döneminde modernleşme ve ülkenin kalkındırılıp güçlendirilmesi anlamında yapılmaya çalışılan uygulamalar, peş peşe gelen Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşları'ndan çok olumsuz etkilenmişti. Savaşların getirdiği insan kaybının ve ağır maddi yükün telafisi ileriki yıllarda da çok zor olmuştur.

Başta askeri, siyasi, idari, hukuki ve eğitim alanında yapılan modernleşme çalışmalarıyla Cumhuriyetin tarihi zemini ve altyapı taşları çok büyük fedakarlıklarla döşenmişti. II. Mahmut döneminde devletin merkezileştirilmesi konusundaki yoğun çalışmalar II. Abdülhamid döneminde de devam ederek güçlü üniter devlete doğru gidişin adımları atılmış Mustafa Kemal'le de zirveye ulaşmıştır. Bütün bu yapılanların topluma anlatılması hususunda gazeteler çıkarılıp, toplumu bilgilendirme, aydınlatma, hatta yönlendirmeler de yapılmıştır.¹ (Vahdettin Engin, 2007 : 171-183).

Ayrıca II. Abdülhamid döneminde, modern eğitim veren okullar açılarak en azından eğitim alması gerekenlerin iyi eğitilmesi söz konusuydu. Bu eğitim batı

1 Osmanlı döneminden itibaren idareciler, gazeteciliğin ülkede yaygınlaşmasıyla birlikte bir baskı unsuru haline gelen gazeteleri kontrol altında tutmak için büyük çaba gösterdiler. Bunların en başında da II. Abdülhamid geliyordu. Milli basını çeşitli yollarla kontrol eden Sultan Abdülhamid, Avrupa basınında da etkili olmak için ilginç yöntemlere başvurdu. Bu bağlamda birçok Avrupalı gazeteciye nişan verildi, maaş bağlandı ve Osmanlı lehinde haber yapmaları sağlanarak karşı propaganda faaliyetlerinde birer koz olarak kullanıldı.

tarzındadır ama yerli motiflerde vardır (Yahya Akyüz, 1991).² Milli eğitimin yaygınlaştırılması her alanda topyekün bir seferberliğin olması Cumhuriyet devrinde gerçekleştirilecektir.

Aslında eğitim Osmanlı modernleşmesinin bir boyutudur, proje Avrupalılar karşısında onları çok iyi tanıyan, dillerini çok iyi kullanabilen, onlarla mücadele edebilecek yetişmiş insan yaratmaktır. Böylece, dolaylı da olsa Atatürk'ün de içinde olduğu iyi yetişmiş, vatansever bir neslin ortaya çıkması sağlanmıştı. Ancak bu neslin çok az bir kısmı Cumhuriyete ulaşabildi. Yaşanan uzun ve kanlı savaşlarda yetişmiş insan gücü kaybı çok büyüktür. Atatürk döneminde bir avuç insanla yola devam edilmiş ve eğitime çok önem verilmiştir.

Burada üzerinde durulması gereken ve dikkatlerden kaçan önemli bir hususta; Osmanlı modernleşme sürecini zirveye çıkaran II. Abdülhamid' in, aslında modern bir devlette olması gereken sistemi inşa etmeye çalışması, daha önce yapılan modernleşme çabalarını, eğitim alanında olduğu gibi, tamamlayacak adımlar atmasıdır. Bir nevi başkanlık sitemine benzeyen, alanında uzman, çok sık değiştirilmeyen, aksine çok uzun yıllar devletine hizmet eden iyi yetişmiş danışmanlara sahip olan II. Abdülhamid'in devleti yönetme anlayışının temelinde işi ehline verme yatmaktadır. Bu sistemde, danışma mekanizması çok iyi işliyor ama son kararı padişah veriyordu. Bu çerçevede, II. Abdülhamid'in devleti idare etme anlayışıyla Atatürk'ün devleti idare etme anlayışı arasında benzerlikler olduğunu bile söyleyebiliriz. Modern Avrupa ülkeleriyle rekabet edebilecek sistemi oluşturmaya yönelik yapılan modernleşmenin hiç de boşa gitmediği, kademe kademe Cumhuriyetin alt yapısının hazırlandığı gözlenmektedir. Bu durum yaygın olarak Türk toplumuna empoze edilen, hatta reddi mirasa kadar uzanan ve Osmanlıyı karalayan kampanyaların ve propaganda faaliyetlerinin iddialarını çürütmektedir.

Durmuş Hocaoğlu'nun da belirttiği gibi, *“bu tarih kopukluğu veya zayıflaması, bütün Cumhuriyet tarihi boyunca etkisini sürdürmüş, hem Türk milliyetçiliği, hem de en genel halde bütün Cumhuriyet nesilleri üzerinde etkili olmuştur. Bu etki bir yandan, Türk tarihinin Cumhuriyet ile başladığını ileri sürmek gibi bir aşırılığa, bir “tarih reddiyeciliği” aşırılığına yol açarken, diğer yandan da buna karşı bir tepki olmak üzere bir başka aşırılığa, bir nevi “kutsal ve steril, sun’i tarih inşâ” aşırılığına yol açmıştır. Bunlardan birincisi “tarihten kaçış”, diğeri ise “tarihe kaçış”tır”* (Durmuş Hocaoğlu, 2000: 59).

Atatürk'ün Stratejik Hedefi

Derin bir tarih bilinci ve stratejik vizyonla, Osmanlı'nın son yüzyıldaki bütün yenilenme ve değişim dalgalarının ve atılımlarının önündeki engelleri okuyabilen

2 Eğitimde modernleşme İstanbul'la sınırlı kalmamış, Anadolu'da da 100'den fazla lise seviyesindeki idadiler açılmıştı. Aynı zamanda orta eğitim seviyesindeki Rüştiyeler yaygınlaştırılarak Darülfünun, üniversite açılmıştır. İTÜ, Hamidiye Polis Mektebi, sağır ve dilsizler için okullar gibi çok sayıda eğitim kurumu açılmıştır. Abdülaziz'in açtığı Mektebi Sultani'yi II. Abdülhamit işlevsel hale getirmiştir. Atatürk'te ise yeni baştan bir eğitim seferberliği başlatılmıştır.

Atatürk, sosyolojik, ekonomik ve politik meyveleri uzun zamanda alınabilecek, bugün bile birçoğunun getirileri yeni yeni anlaşılabilen radikal değişimlere imza attı. Uzun vadeli stratejilerinde hem dünyadaki konjonktürü ve geleceği iyi okuyup genç cumhuriyetin rotasını batı medeniyetine çevirdi, hem de “Milli kültürümüzü muassır medeniyet seviyesinin de üzerine çıkarmak” gibi bu gün bile içeriği tartışılmayan ve anlaşıl(a)mayan bir hedef ortaya koydu. **Sosyolojik olgunlaşmanın ve tarihin seyri içerisinde Batı’dan da alacağını alarak yoluna devam etmek üzere gelecek nesillere bir büyük hedef bıraktı.** Esasında bu stratejik hedefi en açık şekilde 10.Yıl Nutku’nda ifade etmiştir (Atatürk, 10.Yıl Nutku: 1933). Bu çerçevede çağdaş uygarlık düzeyi diyalektik bir kavramdır. Atatürk döneminde bu sanayi devrimini yapmış, emperyalizm çağına ulaşmış batıdır, batılı toplumlar, batılı bilim ve teknolojidir. Atatürk bu sözü söylediği zaman amaçladığı, iç içe geçmiş iki şey vardır: ‘çağdaş ekonomik altyapıya sahip olmak’ ve ‘bu altyapının içerdiği topluma ulaşmak’. Yaptığı bütün devrimleri bu amaç doğrultusunda gerçekleştirmiştir. Bütün bunlar için de metodu vermiştir: “*Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir*”. Bilimde sabit, dogmatik değil devamlı geliyor ilerliyor. Bu bağlamda dogmatik değil pragmatik uygulamalarla, yani somut durumları göz önünde bulunduran Atatürk, o dönemde öncelikle çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabilmek için batıda olduğu gibi endüstri toplumunu hedef olarak göstermişti.

Çağdaş uygarlık düzeyi kavramının ilk basamağı Mustafa Kemal’de hep tam bağımsızlıktır, başta mali olmak üzere her alanda tam bağımsızlıktır ki bunun yolu da sanayileşmek ve üretmektir. Atatürk, milletine “*çağdaş medeniyet seviyesinin de üstüne çıkmak*” gibi yüce bir ülkü devretmişti ve bu Avrupa uygarlığından farklı, kendi öz kültürümüzle alternatif bir uygarlık yaratmaktı. Çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkacak olan şey esasında **çağdaş milli Türk kültürü idi.**

Medeniyet kurucusu ve taşıyıcısı bir milletin lideri olarak Atatürk’te; Cumhuriyeti yapılandırırken Avrupa’yı dikkate alıyor, ama başta komşuları olmak üzere çok yönlü ve çok boyutlu ilişkiler kurmayı da ihmal etmiyordu. Yaptığı işlerde, attığı adımlarda hep bir denge ve tutarlılık söz konusudur. Esasında Atatürk, Türk kamuoyuna yıllardır uygulanan propagandaların aksine; **Avrupa’yı hedef göstermiyor aksine Avrupa’yı geçilecek bir durak olarak görüyor.** Bunu en açık şekilde 10.Yıl Nutku’nda görmekteyiz : “*Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medeni özelliği ve büyük medeni kabiliyeti bundan sonraki gelişmesi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır* “ diyor. Atatürk, **Avrupa’dan da alacağını alarak, yoluna devam etmek üzere çizdiği yol haritasında ‘milli Türk kültürüyle muassır medeniyet seviyesinin de üstüne çıkmak’ gibi bir büyük ülküsü, misyonu vardır ki bu hedefinde dünyada alternatif bir Türk medeniyeti yaratmak söz konusudur.**

Ancak Atatürk’ün bu stratejik hedefi ve Türk Milletine yüklenen görev ölümünden sonra İnönü Dönemi’yle beraber ustalıklı batılılaşmak, Avrupalılaşmak

formatına, üstelik kendisi referans gösterilerek değiştirilmiştir (Çetin Yetkin, 2003) Attila İlhan'ın da ısrarla üzerinde durduğu gibi İnönü'nün CHP diktası döneminde, Mustafa Kemal Paşa'nın 'çağdaşlaşmak' ilkesi, gayet ustalıkla 'batılılaşmak' biçimine dönüştürülmüştür (Attila İlhan, 2003: 63). Atatürk'ün önce Batı'ya ulaşma ve sonra Batıyı aşma projesindeki yol haritasının Atatürkçülük propagandasıyla dinamitlendiği, farklı mecralara çekilerek ve bizzat Atatürk'ün isminin kullanılarak başkalaştığı ve değiştirildiği görülecektir. İki safhalı olan Atatürk'ün çağdaşlaşma planında önce Batı'ya ulaşma, daha sonra onunda üstüne çıkarak milli Türk kültürüyle alternatif üstün bir medeniyet yaratma projesinin ikinci aşamasının ise, tamamen unutulduğu, anlaşıl(a)madığı veya yok sayıldığı görüyoruz.

Birinci aşama olan, çağdaş medeniyet seviyesine ulaşma yani Batı'ya ulaşma, batılılaşma veya Avrupalılaşma olarak algılanmıştır. Mesela, İnönü döneminin kültür liderlerinden Nurullah Ataç'ın şu sözleri o dönemin eğilimlerini göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir: *"Bizim devrim dediğimiz hareketin amacı bu ülkeyi Batı ülkelerine benzetmektir; devrimcisi ile gelenekçisi ile; Biz görüyoruz eksikimizi, Yunanca öğrenmedik, Latince öğrenmedik, Avrupalıların eğitiminden geçmedik, onun için ne denli uğraşsak Avrupalılar gibi olamıyoruz, buna üzülüyoruz; Gençleri, kendilerine hür edebiyatı öğreterek kurtarabiliriz. Eski Yunaneli' nin, eski Roma'nın edebiyatı, Platon'u, Aristophales'i, Euripides'i, Horatius'u, Vergilius'u okusunlar, yalnız birini değil, hepsini okusunlar, onların etkisi ile yetişen Avrupa edebiyatlarının eserlerini okusunlar."* Buna karşılık, Ataç, 'halk musikisini sevenleri' uygarlığa düşman saymakta, aydınları bu laubalilikten vazgeçirmek gerektiğine inanmaktadır. Mutlaka alaturka musikiden kurtulmamız gerektiğine, hatta divan şiirini de okumamamız gerektiğini iddia etmektedir (Attila İlhan, 2003: 64). Yani bu örnekte de görüldüğü gibi; kendi öz kültüründen uzak, kendi toplumunun değerlerinden kendini arındırmış yabancılaşmış bir aydın kitlesi hayal edilmektedir. Günümüzde maalesef bu hayalin büyük oranda gerçekleştiğini görmekteyiz.

Durmuş Hocaoğlu'nun yorumuna göre ise, *"İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı dönemi olan 1938 ilâ 1950 arası, Türkiye Cumhuriyeti'nin, kuruluş esprisinin büyük oranda ortadan kaldırılmış olduğu, Türkiye'ye ve Türk milliyetçiliğine büyük zararların verildiği, kara ve talihsiz bir devirdir. Bu dönem, bu açıdan, sâdece sıradan bir devlet veya cumhurbaşkanı değişikliği değil, bir zihniyet değişikliği; bir cumhurbaşkanı yerine bir başkasının değil bir zihniyetin yerine bir başkasının ikaame olmasıdır"* (Durmuş Hocaoğlu, 2000:110)

Atatürk'e göre bir devletin dayandığı esaslar "bağımsızlığı tam" ve "kayıtsız sartsız milli egemenlikten ibarettir" (Afet İnan, 2000:37). Cumhuriyet ile birlikte çağın gereği olarak modernleşmek için batı tipi yönetime ve yapılandırmaya geçiliyordu, ancak batı ve Türk toplumunun yapısı ve dinamikleri farklı idi. Toplumsal yapısı sınıfa dayalı olan Batı'ya karşın, Türk toplumu, sınıflı bir toplum değildi. Batı da egemenliğin başka sınıflara kaymaması için bunu garanti eden müesseseler

ler kurulmuştu. Atatürk'te basın gibi benzer demokratik kurumları ve gerekli alt yapıyı sağlamak için uğraştı. Onun döneminde Avrupa'da faşizmin ayak sesleri yükselirken, genç Cumhuriyette demokrasiye geçiş denemeleri yapılıyor, halkın aydınlatılması ve ilerlemesi için gerekli olan kurumların zemini inşa edilmeye çalışılıyordu. Bu çerçevede kendi toplumuna uygun yöntemler kullanıp yeni adımlar atılmış ve halkın hizmetine sunulmuştu.

Atatürk kopyacı bir zihniyetin tersine, güçlü devlet düşüncesinden hareket ederek; Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu; Seçim sisteminin çoğunluk esasına dayalı olacağını; Millete ait olan egemenliğin uluslararası kurumlara devredilemeyeceğini sadece milletin seçeceği vekiller tarafından kullanılacağını değişmez kurallar olarak belirlemişti. Zaten Türkler yapıları itibarıyla demokrat, hür ve sorumlu vatandaşlardı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları, bizzat Türk kültürüyle yoğrulmuş Türk milliyetçileriydi. Bu bağlamda Türk milleti, bireysel hürriyetinden ve çıkarlarından Anayasada belirlendiği kadarını cumhuriyete bırakmıştır. Cumhuriyet, bireyin ona bıraktığı bu kısım hürriyeti, bireyin ve Türk Milleti'nin içte hürriyetini ve dışa karşı bağımsızlığını sağlamak için kullanır (Afet İnan, 2000: 70) şeklinde bir düzenleme yapılmıştı. O şöyle diyordu:

“Bugün vardığımız barışın devamlı olacağına inanmak safdillik olur. Bir anlık gaflet ulusun bütün yaşamını tehlikeye sokar. Hukukumuzda, onurumuza saygı gösterildikçe, karşı saygıda asla kusur etmeyeceğiz. Fakat, ne çare ki zayıf olanların hukukuna saygı gösterilmediğini çok acı tecrübelerle öğrendik. Onun için her türlü olasılıkların gerektireceği hazırlıkları yapmakta asla gecikmeyeceğiz.” (Atatürk' ün Söylev ve Demeçleri, :202).

Devletler hukukuna saygı gösteren, insanlık ailesine değer veren Türk dış politikası, “Türk milletini o ailenin ayrılmaz bir unsuru saymıştır” (Hamza Eroğlu,1987:283) Atatürk yaptığı bir konuşmada insanlık ailesinin yerini ve değerini **güçle** vurgulayarak şöyle demiştir: “...bugün dünya milletleri aşağı yukarı ak-raba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar, bütün cihan milletinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa, bütün dünya milletlerinin saadetine hadim olmaya elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki, bu vadiye çalışmakla hiçbir şey kaybedilmez. Çünkü dünya milletlerinin saadetine çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sukün, vuzuh ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur... Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabii evvela ve evvela kendi milletinin mevcudiyet ve saadetine amili olmak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lazımdır. Bütün dünya hadiseleri bize bunu açıktan açığa ispat eder. En uzakta zannettiğimiz bir hadisenin bize bir gün temas etmeyeceğini bilemeyiz. **Bunun için beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir uzvu**

addetmek icap eder. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün aza müteessir olur. ...²³

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti, Şark Meselesi eksenindeki uluslararası ortamda Batılılar tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun bölünüp, parçalanması sonucu onun kalıntıları üzerinde kurulmuş bir devlet olarak birçok özelliğini ve bazı kurumlarını bu büyük İmparatorluktan miras olarak almıştır. Cumhuriyet kurucuları, Türkiye'de yaygın olarak iddia edilenin ve tarihsel gerçeklerin aksine, bir Ortaçağ toplumuyla değil, son asrını modernleşme sancıları ve hayatta kalma mücadelesi ile geçiren İmparatorluğun bakiyesi bir toplumla yola çıkmışlardır. Bilindiği gibi, son iki yüz yıl dünyanın bütün büyük devletlerini meşgul eden Şark Meselesi, güç dengesinin tesisinde en mühim unsur olarak bugün olduğu gibi entrikalara, kiskançlıklara ve pazarlıklara sebebiyet vermişti. XVIII.-XIX. yüzyıllarda uygulanmış olan güç dengesi politikası, Batı devletleri tarafından Avrupa sınırları dışına taşınmış, Anadolu ve Ortadoğu'da, Osmanlı toprakları üzerinde bir menfaat çatışmasına dönüşmüştü.

Milli Mücadele ve tam bağımsızlık hareketinin tarihi koşullarında zorlamasıyla 1919 yılında Anadolu'da ortaya çıkması ve Türkçülüğü tetikleyerek Batı emperyalizmine karşı silahlı mücadeleye girişilmesi, çatışmanın niteliğini temelden değiştirmişti. Türk modernleşmesiyle paralel giden bu dönemde, dış politika da bizzat Atatürk tarafından formüle edilerek, onun gözetiminde başarıyla uygulandı⁴ (Jacob M.Landau, 1979: 40) .

Atatürk, çok geniş kapsamlı bir kalkınma ve çağdaşlaşma programı uygularken, Türkiye'nin dış politikasını da sadece Avrupa ülkeleri ile sınırlamadı. Osmanlı İmparatorluğu'nun enkazı üzerinde bir ulus devlet yapılanmasıyla kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dış ve iç politikası, imparatorluktan ulus devlete geçişin sancılarını içerdiği gibi, aynı zamanda çağdaşlaşma çabaları da daha radikal bir hal alarak topyekun bir modernleşme aşamasına geçilmiştir. Bu geçiş, iç dinamiklerden çok, Batı emperyalizminin dünyayı ve Osmanlı coğrafyasını paylaşma kavgasının bir ürünü olan I. Dünya Savaşı'nın ardından, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa tarafından çöktürülmesinin sonucu olarak gerçekleşmiştir.

3 Atatürk 17 Mart 1937'de Ankara Palas'ta Romanya Dışişleri Bakanı Viktor Antonesku'nun Türkiye ziyareti sırasında yaptığı konuşmadan alınmıştır. Bk: *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, cilt:II, 5. baskı, 1997, s. 325 -326. Bu cilt, Nimet Aslan tarafından derlenip Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü tarafından 1959 yılında 2.basımı yapılan "Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II" adlı esere, Sadi Borak- Utkan Kocatürk tarafından derlenip yine aynı enstitü tarafından 1971 yılında yayınlanan "Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri V" adlı eserdeki Meclis dış konuşmaları eklenerek ofset basım olarak çoğaltılmıştır.

4 Atatürk'ün dış politikasında kronolojik iki devir vardır. Bağımsızlık Savaşı'nın zaferle sonuca erdirilmesine kadar süren birinci devredeki dış politika; ve Lozan görüşmeleriyle başlayan ve ölümüne kadar devam eden ikinci devredir. Türk siyasi tarihinde 1919-1938 arası dönem "Atatürk dönemi dış politikası" olarak kabul edilir.

Atatürk Dönemi'nin stratejik anlamda en tipik özelliği, **hedefi olan ülke olması ve her şeye rağmen Atatürk'ün kurduğu devleti birinci ligde tutmaya çalışmasıdır. Dış dinamiklerin müdahalesi, geçmişin aksine, Atatürk Döneminde çok kolay değildir.** Hem kendi ülkesi, hem de dünya barışı için söyledikleri onun çağının çok ötesinde bir dünya lideri olduğunu göstermektedir. Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ni yönetirken kullandığı stratejik iletişimin, ilkelerinin ve getirdiği prensiplerin üzerinde hassasiyetle durulması gerekmektedir. Maalesef, kültür şokuna ve çeşitli propagandalara maruz kalmış Türk Milleti kendi tarihini, kimliğini ve medeniyetini çok iyi bilmiyor. Kendi özünü tanımayan veya farkında olmayan Türk halkı doğal olarak ta kendi potansiyelinin ve geleneklerinin de farkına varmıyor.

Hem kendi devrinde, hem de ölümünden sonra günümüze kadar gelişen ve gelişmekte olan milletlerarası olaylar da gösteriyor ki Cumhuriyetin kurucusunun ilkeleri önemlerinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Atatürk'ün başta dış siyaset olmak üzere devlet yönetim anlayışı, stratejik yaklaşımları ve yorumları, günümüz içinde hem kendi ülkemiz hem de dünya barışı açısından çok önemli mesajlarla doludur.

Atatürk'ün çeşitli zamanlarda dış politika alanında ortaya koymuş olduğu pragmatik ilkeleri, gerçekçilik, akılcılık, hukuka bağlılık, barışseverliği gibi, zaman ve şartların farklılıklarına rağmen birbirine bir mantık silsilesi içinde bağlanmış işlevsel stratejik ilkelerdir. Bu yüzden, aradan geçen zamana karşın dış politika ve uluslararası ilişkilerde bu ilkeler, bugün de dış politikada temel oluşturacak sağlam bir fikir sistemini meydana getirmektedir (Ergün Aybars, 2004: 361-369). Aslında Atatürk'ün dış politika ile ilgili stratejileri ve olaylara yaklaşımları, bugünün milletlerarası ilişkilerinde karşılaşılan birçok meselede de yol gösterici niteliktedir. Türklük, millilik, ulusal egemenlik eksenindeki politikalarıyla yaşadığı sürece tam bağımsızlık ve ulusal bağımsızlık anlayışını Türkiye'nin resmi politikası haline getirmiş ve *"ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir ulusun evladı olmalıyım"* demiştir.

Türklerin bağımsızlığına düşkün olduğunu bilen ve 'ya istiklal ya ölüm' bilinciyle hareket eden Atatürk, Misak-ı Milli'de ifadesini bulduğu biçimde her alanda bağımsızlığın gerçekleştirilmesine ve onun özenle korunmasına çalıştı. Bu yüzden Kurtuluş Savaşı sırasında yakın çalışma arkadaşları arasında bile taraftar bulan "manda" fikrine sürekli karşı çıktı. Savaş sonrasında da Türkiye, tam bağımsızlığını korumaya yönelik politikalar izledi. Atatürk Türkiye'si, ülkenin bağımsızlığının korunmasında, çok çetin diplomatik bir savaşın sonunda elde edilen Lozan dengesinin sürdürülmesine özen göstermiştir. Atatürk Batılılarında üzerinde durduğu gibi en büyük Türk milliyetçisidir, hiçbir zaman da bir batı taklitçisi olmamıştır. *"Hangi bağımsızlık var ki yabancıların öğütleriyle, yabancıların planlarıyla yükselebilirsin, tarih böyle bir olayı kaydetmemiştir"* diyen Atatürk'ün bütün politikalarında

tam bağımsızlık, kendi milletine ve gücüne güven söz konusudur. Milli Türk kültürünü en modern vasıtalarla geliştirerek gerçekleşecek olan çağdaşlaşma, kendi özünü değerlerini yitirmeden, millilik ve Türklüğün her alanda vurgusu yapılarak oluşturulacaktı. Esasında, Atatürk'ün batılı formatta çağdaşlaşma stratejisi tam bağımsızlık içinde ve milli hakimiyet temelinde taktik bir batılaşmadır. Günün şartları içinde siyasi birliklere açıktır hatta önderlik yapmaktadır. Atatürk, devletin bağımsızlığına, dünyadaki onurlu ve saygı duyulan konumuna ve eşitlik ilkelerine gölge düşürecek hiçbir uluslararası ilişki içine girmemiş, böyle bir ilişkinin kurulmasına da müsaade etmemiştir.

Bu bağlamda milli Türk kültürüyle beraber orijinal bir uygarlık yaratma peşinde olan, pragmatik olarak Avrupa'yı dikkate alan Atatürk, Avrupa'yı gelecek dünyayı şekillendirmede hedef değil, geçilecek ve onunda üzerine çıkılacak geçici bir durak olarak görüyordu. 10.Yıl Nutku'nda söylediği gibi, Atatürk'ün derdi Avrupalı olmak değildir, ulusal kültürümüzü ona uyumlaştırmak da değildir. **Bu, yepyeni bambaşka bir şey öne çıkarılan milli Türk kültürüyle özgün bir Türk modernleşmesidir.**

Maalesef Atatürk'ü anlatan kaynaklarda bu hayati öneme sahip ülkeye ve O'nun gerçekleştirmek istediği hedefe pek rastlamamaktayız. Dolayısıyla da Türk Milleti Atatürk'ün ne yapmak istediğini anlayamamıştır. Biz bu çalışmamızda bu önemli tarihsel gerçeğin ve Atatürk'ün hedefinin üzerinde hassasiyetle durarak, literatürdeki bu açığı kapatmaya gayret ettik. Ayrıca milletine bağlılık ve yalnız milletine karşı sorumluluk anlayışı çerçevesinde şekillenen milliyetçi yaklaşımları da tamamen ortadan kaldırılarak, olmayan sanal bir Atatürkçülük yaratılmıştır. Benim manevî mirasım ilim ve akıldır diyen Atatürk, kendisi bir Atatürkçülük tanımlamamış, ancak ölümünden sonra, O'nu yorumlayanlar adına Atatürkçülük denilen bir olgu oluşturmuşlardır. Zaten ortalık da ondan sonra karışmıştır. Bizzat Atatürk'ün de karşı olduğu bir nevi *"kutsallaştırılmış kişi kültü"* yaratılmıştır. Bu anlayış Atatürk'ü, kendisinin bu yönde hiçbir tavsiyesi veya telmihi dahi olmadığı halde, Millet ile, Vatan ile, Bayrak ile eş-anamlı hale getirmiş, kendi adlarıyla ve açık fikirlerle ortaya çıkamayanlar herhangi bir tartışmayı "O"nun adıyla noktalamayı yeterli görmeye başlayarak Atatürk'ü istismar etmişlerdir. Bunun, toplumun olgunlaşmasıyla taban tabana zıt, açık bir yetmezlik olduğu aşikar bir husustur. Bu çerçevede Atatürkçülüğü ve yarattığı etkiyi savunarak yok etme stratejisi, belki de en yaygın biçimiyle Atatürk'e karşı kullanılmış, Atatürk'ün düşünce ve eylem sistemi, kendi özünü uyuşması olanaksız, karşıt emperyalist politikalar içinde, üstelik kendi adı kullanılarak ustaca uygulamadan kaldırılmıştır.

Neticede; Atatürk'ün milli ve umumi tarih tecrübelerinden ilham alarak tespit ettiği, günümüz sorunlarını da çözecek mahiyetteki politikaları, stratejik yaklaşımları ve devleti yönetme tarzı; Türk ulusuna ışık tutma, yol gösterme yönünü de güçlendirdiğinden üzerinde hassasiyetle durulması ve yeniden incelenmesi gereken konulardır.

KAYNAKÇA

- Akşin, Abdülhat (1991). *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, Ankara: TTK Basımevi AKDT Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları Dizisi XVI, sayı:56.
- Akşin,Sina (2007). *Kısa Türkiye Tarihi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ahmad, Feroz (2002). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, çev:Yavuz Alogan, İstanbul:Doruk Yayınları, 2.baskı.
- Ahmad, Feroz (2002). *Demokrasi Sürecinde Türkiye*, çev:Ahmet Fethi, İstanbul: Hil Yayın, 2.baskı.
- Akçura,Yusuf (1998). *Üç Tarz-ı Siyaset*, Ankara:Türk Tarih Kurumu Basımevi, 4.baskı.
- Akdes, Nimet Kurad(1994). *Türkiye ve Rusya*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları Seviç Matbaası.
- Akın, Rıdvan (2001).*TBMM Devleti(1920-1923) Birinci Meclis Döneminde Devlet Erkleri ve İdare*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akyol, Taha (2008). *Ama Hangi Atatürk*, İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık, 2.baskı.
- Atatürk, M. Kemal (1997). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara: TTK Yayınları.
- Avcıoğlu, Doğan(1998). “İngiliz Emperyalizminin Türkiye’yi Yok Etme Planı”, *Milli Kurtuluş Tarihi 1. cilt*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Aybars, Ergün (1998). *İstiklal Mahkemeleri “Yakın Tarihimizin Gerçekleri”*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 2.baskı.
- Aybars, Ergün (2004). “Atatürk'ün Evrenselliği”, *Atatürkçü Düşünce El Kitabı I*, Ankara: AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi.
- Akyüz, Yahya (1993). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*, İstanbul.
- Dilan, Hasan Berke (1998). *Atatürk Dönemi Türkiye'nin Dış Politikası (1923-1939)*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Engin, Vahdettin (2005). *II.Abdülhamid ve Dış Politika*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Engin, Vahdettin (2007). *Kurtlar Sofrasındaki Osmanlı*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Eroğlu, Hamza(1987). *Türk Devrim Tarihi*, Ankara: TTK.
- Gönlübol, Mehmet, Cem Sar (1993). “1919-1938 Yılları Arasında Türk Dış Politikası”, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1990)*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 8.baskı.
- Georgeon, François (2006). *Osmanlı-Türk Modernleşmesi (1900-1930)*, çev:Ali Berktaş, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Georgeon, François (2006) *Sultan Abdülhamid*, Ali Berktaş(çev.),İstanbul: Homer Kitabevi.
- Goloğlu, Mahmut (2007). *Devrimler ve Tepkileri (1924-1930) Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I* İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hobsbawn, Eric J.(1987). *The Age of Empire1875-1914*, chapter 5 “Peace”, chapter 13 “From Peace to War” London: Weidenfeld and Nicolson.
- Hocaoğlu, Durmuş (2000). “Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçişte Türk Milliyetçiliği ve Batı Milliyetçilik Gelişmeleri”, *Türk Ocakları Yüzyıllığı*, Türk Yurdu Yayınları, No: 66, Yıllık Dizisi: 2, Ankara: Ardıc Yayıncılık.
- İlhan, Attila (2003). *Hangi Atatürk*, İstanbul: Kültür Yayınları.
- İnan, Afet. (2000) *Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, (sadeleştirerek yayına hazırlayanlar: Ali Sevim, Azmi Süslü ve M. Akif Tural) Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kalafat, Yaşar (2003). *Bir Ayaklanmanın Anatomisi Şeyh Sait*, Ankara: ASAM Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, genişletilmiş 2.baskı.
- Karal, Enver Ziya(1983). *Osmanlı Tarihi*, cilt:V, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Koçer, Hasan Ali (1991). *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, İstanbul.
- Olçay *Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri (Mondros Bırakışması, Sevr Antlaşması, İlgili Belgeler)*, Ankara:SBF Yayını.
- Özdemir, Hikmet (2006). Atatürk'ün Liderlik Sırları, İstanbul, Remzi Kitabevi, 4.basım.
- Öztürk Cemil (ed.) (2005). *İmparatorluktan Ulus Devlete Türk İnkılap Tarihi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Pehlivanoglu, A.Öner (2005). *Sevr, Lozan Antlaşmaları ve Avrupa Birliği*, İstanbul: Kastaş Yayınevi.

- Pekel, İhsan (2005). *Atatürk'ü Anlamak ve Anmak II*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara:Türk Hava Kurumu Basımevi İşletmeciliği.
- Ramsaur, Ernest Edmondson (2007). *Jön Türkler ve 1908 İhtilali*, Nuran Yavuz(çev.), İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Kili, Suna (2003). *Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli*, İstanbul: Kültür Yayınları, 8.baskı.
- Tunaya, Tarık Zafer (2002). *Türkiye'de Siyasi Gelişmeler, 1876-1938*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Türkdoğan, Berna (2000). *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası (Makaleler)*, Ankara: ADTYK Atatürk Araştırma Merkezi.
- Ülman, Haluk "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Dış Politika ve Doğu Sorunu", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, c:1-2.
- Yetkin, Çetin (2003). *Karşı Devrim*, İstanbul: Otopsi Yayınları, 2.Basım.
- Yılmaz, Sait (2012). "Türk Savaş Sanatı ve Stratejisi", *21. Yüzyıl Dergisi* Kasım sayısı http://www.21yyte.org/tr/yazi6796-Turk_Savas_Sanati_ve_Stratejisi.html